

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความนำ

เนื่องจากลักษณะโครงสร้างทางเศรษฐกิจและสังคมของประเทศไทย ชุมชนในเขตเมืองจะเป็นตัวดูดซับความเจริญเอาไว้ได้ดี และมีลักษณะที่ดึงดูดความเจริญต่าง ๆ เข้ามาหาตัว จึงมีผลทำให้ประชากรในเขตชนบทมีโอกาสดูแลรับความเจริญได้น้อย ปัจจุบันจึงยังคงอยู่ในสภาพที่ล้าหลัง ซึ่งเห็นได้จากแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 1-4 ที่ทำให้บ้านเมืองพัฒนาไปมากพอสมควร กล่าวคือมีปัจจัยขั้นพื้นฐานทางเศรษฐกิจเกิดขึ้นมากมาย พ่อค้าร่ำรวยขึ้น แต่ในขณะเดียวกันราษฎรกลับยากจนลง ดังนั้นจึงควรจะหาทางให้ชนบทได้มีโอกาสพัฒนามากขึ้น เพราะถ้าชนบทไม่ล้ำมาร ก็จะพัฒนาขึ้นมาแล้วบ้านเมืองหรือประเทศชาติโดยส่วนรวมก็จะพัฒนาไปไม่ได้มากเท่าที่ควร ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมฉบับที่ 5 รัฐบาลจึงได้มีนโยบายเน้นหนักไปในด้านการพัฒนาชนบท เนื่องจาก 85 %¹ ของประชากรทั้งหมดเป็นประชากรในเขตชนบท และส่วนใหญ่ยังอยู่ในสภาพที่ยากจน ซึ่งจะเห็นได้จากตารางแสดงอัตราความยากจนในชนบทของ พ.ศ. 2518/2519 จำนวนคนในชนบทและจำนวนคนยากจนในชนบท พ.ศ. 2522 เป็นรายภาคดังต่อไปนี้

ศูนย์วิทยพัชการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

¹ กรมการปกครอง, กระทรวงมหาดไทย, ทำเนียบท้องที่, พ.ศ. 2522.

ตารางที่ 1.1 อัตราความยากจนในชนบท จำแนกตามภาค¹

ภาค	อัตราความยากจน ในชนบท (ร้อยละ) 2518/2519	จำนวนคน ในชนบท 2522	จำนวนคน ยากจน 2522	ร้อยละ
ตะวันออกเฉียงเหนือ	45	13,372,877	6,017,795	52.3
เหนือ	34	7,911,038	2,689,753	23.3
ใต้	33	4,719,564	1,557,456	13.5
กลาง	15	8,339,136	1,250,870	10.9
รวมทั้งประเทศ	33.5	34,342,615	11,515,874	100.0

นโยบายหลักของแผนพัฒนาชนบทยากจนที่สำคัญ ของรัฐบาลในแผนพัฒนา เศรษฐกิจ และสังคมฉบับที่ 5 ก็คือการปรับปรุงสภาพความเป็นอยู่ของประชากรให้ดีขึ้น อันดับแรกก็คือ ความพออยู่พอกิน และการบริการขั้นพื้นฐาน โดยการค่อย ๆ เพิ่มการผลิตและรายได้ให้กระจายออกไปสู่คนจำนวนมาก เพื่อที่จะยกระดับพื้นฐานของประชากรส่วนใหญ่ขึ้นมา แต่เนื่องจากงบประมาณในการพัฒนาประเทศของเรานั้นมีจำนวนจำกัด การช่วยเหลือประชากรในพื้นที่ชนบทยากจน เหล่านั้นจึงควรจะต้องคำนึงถึงระดับความเดือดร้อนของประชากรในแต่ละท้องถิ่น ประกอบด้วยหมู่บ้านที่ตกอยู่ในสภาพความขาดแคลนอย่างมาก ก็ควรจะได้รับความช่วยเหลือก่อน หมู่บ้านที่มีสภาพความขาดแคลนน้อยกว่า ดังนั้นการศึกษา เพื่อที่จะจัดกลุ่มและ เรียงลำดับหมู่บ้านในชนบทตามสภาพพื้นฐานความยากจนของประชากรในหมู่บ้านนั้น ๆ จะสามารถใช้เป็นแนวทางสำหรับวางนโยบายในการพิจารณาให้ความช่วยเหลือจัดสรร โครงการต่าง ๆ ให้แก่ชนบทเหล่านี้ตามลำดับก่อนหลังได้

1.2 วัตถุประสงค์ในการวิจัย

เพื่อจัดกลุ่มหมู่บ้านในชนบทของภาคเหนือ และลำดับของหมู่บ้านในแต่ละกลุ่มตามสภาพพื้นฐานทาง เศรษฐกิจและสังคม ซึ่งจะเป็น เครื่องชี้บอกถึงสภาพความยากจนของประชากรในแต่ละหมู่บ้าน

¹ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการ เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ชนบทไทย, พ.ศ. 2525.

1.3 ขอบเขตของการวิจัย

เนื่องจากโครงสร้างทาง เศรษฐกิจและสังคมของจังหวัดที่อยู่ในภาคเดียวกัน จะมีลักษณะที่คล้ายคลึงกัน องค์ประกอบต่าง ๆ เช่น สภาพของพื้นที่ ภูมิประเทศ และภูมิอากาศ จะส่งผลต่อสภาพความเป็นอยู่ของประชากรในภาคเดียวกัน จะมีความแตกต่างกันไม่มากนัก ในการวิจัยครั้งนี้ได้เลือกเอาภาคเหนือของประเทศไทยมาทำการวิเคราะห์ แบบจำลอง (Model) ที่จะใช้พิจารณาสภาพความยากจนของประชากรในชนบท แล้วจึงใช้วิธีการทางสถิติเพื่อที่จะจัดกลุ่มหมู่บ้านในชนบทเหล่านี้ขึ้นมา เพื่อที่จะชี้ให้เห็นถึงลำดับความสำคัญของหมู่บ้าน เพื่อใช้เป็นตัวพิจารณาในการวางแผนนโยบายสำหรับการพัฒนาต่อไป สำหรับจำนวนหมู่บ้านในชนบทของทุก ๆ จังหวัดในภาคเหนือ ซึ่งมีทั้งหมด 17 จังหวัด ที่นำมาวิเคราะห์เปรียบเทียบดังต่อไปนี้

ตารางที่ 1.2 แสดงจำนวนหมู่บ้านในชนบทของภาคเหนือ จำแนกตามรายจังหวัด

จังหวัด	จำนวนหมู่บ้าน
กำแพงเพชร	580
เชียงราย	1,016
เชียงใหม่	1,449
ตาก	410
นครสวรรค์	1,060
น่าน	641
พะเยา	543
พิจิตร	603
พิษณุโลก	769
เพชรบูรณ์	840
แพร่	415
แม่ฮ่องสอน	275
ลำปาง	624
ลำพูน	400
สุโขทัย	568

ตารางที่ 1.2 แสดงจำนวนหมู่บ้านในชนบทของภาคเหนือ จำแนกตามรายจังหวัด

จังหวัด	จำนวนหมู่บ้าน
อุดรดิตถ์	410
อุทัยธานี	458
รวมทั้งสิ้น	11,061

1.4 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย

1. ใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานในการวางแผนพัฒนา เศรษฐกิจและสังคม ของประชากรในชนบทระดับหมู่บ้าน ตำบล อำเภอ และจังหวัดในภาคเหนือ
2. ใช้เป็นแนวทางในการที่รัฐบาลจะให้ความช่วยเหลือพัฒนาประชากรในเขตชนบทระดับหมู่บ้าน ตามลำดับความยากจนของประชากรในหมู่บ้านนั้น ๆ
3. เป็นประโยชน์ต่อผู้สนใจทั่ว ๆ ไปที่ต้องการทราบข้อมูลเกี่ยวกับฐานะทาง เศรษฐกิจและสังคมของหมู่บ้านต่าง ๆ

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย